

МОДИФІКАЦІЯ АЛГОРИТМУ ЛОУРЕНСА БЕРКЛІ ДЛЯ ЗАДАЧ ВІДОБРАЖЕННЯ ТРАНСФОРМОВАНИХ КАРТ В ЗАДАЧАХ ЕКОЛОГІЇ

Актуальність

Розробка спеціальних методів візуалізації і засобів математичного моделювання систем з такими складними багатовимірними характеристиками об'єктів, як екологічні, є актуальною для глибокого дослідження структури системи як єдності компонентів і зв'язків при одночасному врахуванні великої кількості різномірних параметрів [1, 2].

В нашому багатовимірному світі виникає необхідність аналізу і візуалізації [3] таких, що варіюють в просторі і в часі, характеристик відразу декількох явищ. Завдання істотно спрощується, якщо передбачити, що одна з цих характеристик рівномірно розподілена, а останні чинники згорнуті в інтегральні показники [1,2]. Послідовність анаморфоз передає тимчасові зміни і їх можна розглядати як окремі часові зрізи процесу або явища.

В книзі [4] послідовно розкриваються секрети побудови і використання анаморфоз в науковій практиці і повсякденному житті.

Постановка задачі

Для проектування та реалізації модуля для зображення площинних анаморфоз [5] в задачах екологічного аналізу і прогнозу був обраний алгоритм лабораторії Лоуренса Берклі [6].

Як було зазначено [7], цей алгоритм має певні недоліки, а саме:

- кінцевий результат помітно залежить від порядку, у якому беруться комірки;
- збільшення помилки на кожному кроці ітерації;
- втрата безперервності картографічного зображення, якщо пряма, що з'єднує центр S_A комірки A с точкою Q_i , містить один з відрізків границі A

Модифікації алгоритму призначені зменшити або виключити вплив цих недоліків на результат.

Уточнення коефіцієнта деформації комірки. На кожному кроці алгоритму виправляється площа обраної комірки, а інші комірки зміщуються без зміни площі. Але при числовій реалізації алгоритму виникають помилки (помилка обчислення, помилки від заміни кривих, у які перетворюються відрізки, відрізками або ламаними лініями), які не виправляються пізніше й накопичуються. Щоб зменшити вплив цих

помилку, на кожному кроці треба уточнювати для кожної комірки коефіцієнт деформації M_A .

$$M_A = \frac{p_A}{\bar{p}} = \frac{S'_A}{S_A}, \quad (1)$$

де p_A – густина показника в комірці A , $\bar{p}$ – середня густина показника по всій території, S_A – площа комірки A , S'_A – площа до якої наближується комірка A . На кожному кроці ітерації перераховується M_A для всіх комірок, крім обраної. На k -ом кроці коефіцієнт деформації для i -ої комірки $M_{A,i}$ вираховується по формулі (2):

$$M_{A,i} = \frac{S'_{A,i}}{S_{A,i}}, \quad i = (1, 2, 3 \dots n); i \neq k, \quad (2)$$

де $S_{A,i}$ – площа i -ої комірки після k -ого кроку. Наприкінці останньої ітерації підраховується погрішність по формулі (3):

$$\varepsilon = \max_{1 \leq i \leq n} |1 - M_{A,i}| \quad (3)$$

Якщо $\varepsilon \geq 0,01$ всі операції повторюються заново, поки погрішність не стане менше 0,01 або перестане зменшуватися.

Визначення порядку вибору комірок. Для однозначності анаморфози визначається порядок, у якому беруться комірки для кожного алгоритму. Комірки беруться в міру зростання відстані від центра карти до центра мас комірки. Центром карти вважається точка перетину діагоналей прямокутника, у який вписана карта.

Виключення при перетинанні відрізків. Пряма, що з'єднає центр C_A комірки A з точкою Q_i , містить один з відрізків границі A , наприклад (a_i, a_{i+1}) . Якщо відрізок (a_{i-1}, a_{i+2}) перетинає пряму (C_A, Q_i) , то пряма (C_A, Q_i) проходить через границю комірки A і точкою перетинання будемо вважати a_i . Якщо відрізок (a_{i-1}, a_{i+2}) не перетинає пряму (C_A, Q_i) , то пряма (C_A, Q_i) проходить по дотичній до границі комірки A і точки перетину не буде.

Пряма, що з'єднає центр C_A комірки A з точкою Q_i , містить одну з вершин границі A , наприклад a_i . Якщо відрізок (a_{i-1}, a_{i+1}) перетинає пряму (C_A, Q_i) , то пряма (C_A, Q_i) проходить через границю комірки A і точкою перетину буде a_i . Якщо відрізок (a_{i-1}, a_{i+1}) не перетинає пряму (C_A, Q_i) , то пряма (C_A, Q_i) проходить по дотичній до границі комірки A і точки перетину не буде.

Реалізація алгоритму

Для реалізації алгоритму лабораторії Лоуренса Берклі треба реалізувати ряд підзадач:

- 1) знаходження точки перетину відрізків;
- 2) знаходження центра мас багатокутника;

- 3) знаходження площі багатокутника;
- 4) перевірка належності точки до багатокутника.

Знаходження точки перетину відрізків. Будь-яка точка, що належить прямій, має координати (x, y)

$$\begin{aligned} x &= \alpha(x_2 - x_1) + x_1 \\ y &= \alpha(y_2 - y_1) + y_1, \alpha \in \mathfrak{R} \end{aligned} \quad (4)$$

де (x_1, y_1) і (x_2, y_2) – точки, які визначають пряму. Якщо $0 \leq \alpha \leq 1$, то точка лежить між (x_1, y_1) і (x_2, y_2) . Для знаходження точки перетину двох прямих $((x_1, y_1), (x_2, y_2))$ і $((x'_1, y'_1), (x'_2, y'_2))$ треба вирішити систему рівнянь

$$\begin{cases} \alpha(x_2 - x_1) + x_1 = \beta(x'_2 - x'_1) + x'_1 \\ \alpha(y_2 - y_1) + y_1 = \beta(y'_2 - y'_1) + y'_1 \\ \alpha, \beta \in \mathfrak{R} \end{cases} \quad (5)$$

Рішення системи (5) має вигляд:

$$\begin{aligned} \alpha &= \frac{(x_1 - x'_1)(y_2 - y'_1) + (y'_1 - y_1)(x'_2 - x'_1)}{(y_2 - y_1)(x'_2 - x'_1) - (x_2 - x_1)(y'_2 - y'_1)} \\ \beta &= \frac{(x'_1 - x_1)(y_2 - y_1) + (y_1 - y'_1)(x_2 - x_1)}{(y'_2 - y'_1)(x_2 - x_1) - (x'_2 - x'_1)(y_2 - y_1)} \end{aligned}$$

Залежно від значень α і β можна довідатися, де перебуває точка перетину:

- 1) якщо $\alpha, \beta \in [0; 1]$, то відрізки $((x_1, y_1), (x_2, y_2))$ й $((x'_1, y'_1), (x'_2, y'_2))$ перетинаються;
- 2) якщо $\alpha \notin [0; 1]$ або $\beta \notin [0; 1]$, то відрізки не перетинаються;
- 3) якщо $\alpha, \beta \rightarrow \infty$ $((y_2 - y_1)(x'_2 - x'_1) - (x_2 - x_1)(y'_2 - y'_1) = 0)$, то відрізки лежать на одній прямій.

Знаходження центру мас багатокутника. Координати центра мас (x, y) багатокутника A , маса якого рівномірно розподілена по вершинах, знаходять за формулою (6)

$$x_A = \sum_{i=1}^n x_i / n, \quad y_A = \sum_{i=1}^n y_i / n \quad (6)$$

n – кількість вершин полігона A , (x_i, y_i) – координата i -ої вершини полігона A .

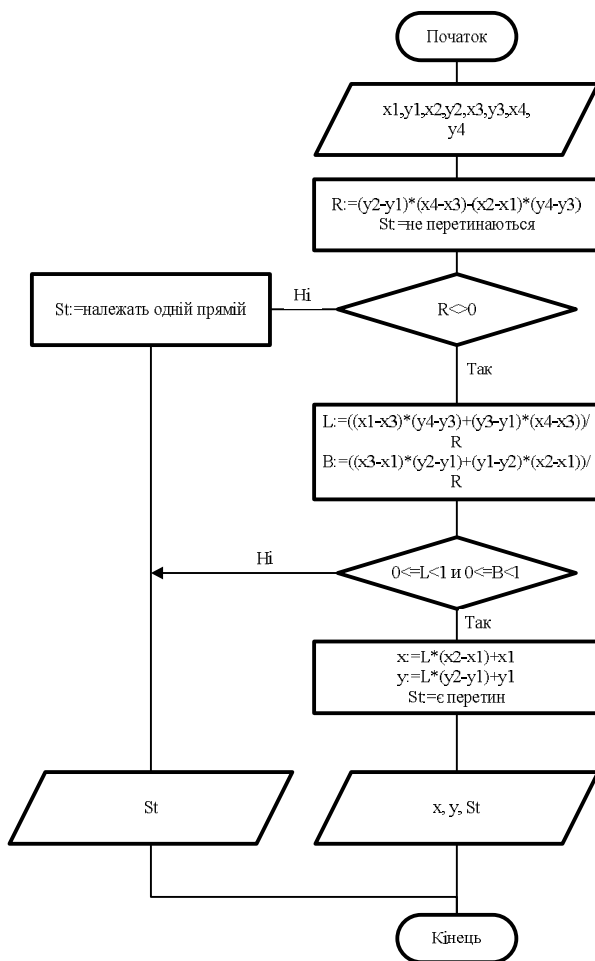

Рис. 1. Блок схема алгоритму пошуку точки перетину відрізків

Знаходження площі багатокутника. Якщо координати вершин простого n -кутника рівні (x_i, y_i) , $i = 1, \dots, n$, то площа багатокутника може бути обчислена за формулою (7).

$$S = \frac{1}{2} \left| \sum_{i=0}^{n-1} (x_i + x_{i+1})(y_i - y_{i+1}) \right| \quad (7)$$

де $(x_0, y_0) = (x_n, y_n)$. Дотримується порядок обходу – по годинній стрілці. На вхід функції подається масив точок з номерами від 1 до n , фіктивна точка з нульовим номером додається автоматично.

Реалізація модифікованого алгоритму

На основі математичного опису алгоритму та запропонованих модифікацій був реалізований модифікований алгоритм лабораторії Лоуренса Берклі. Блок-схема алгоритму представлена на рис. 2-5.

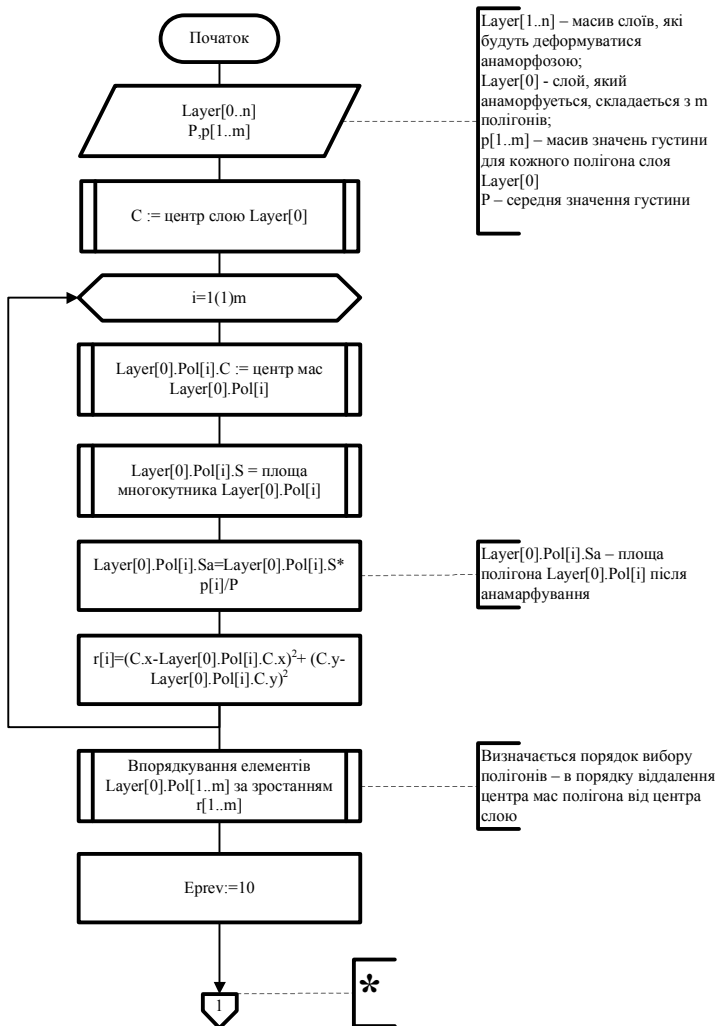

Рис. 2. Блок-схема модифікованого алгоритму

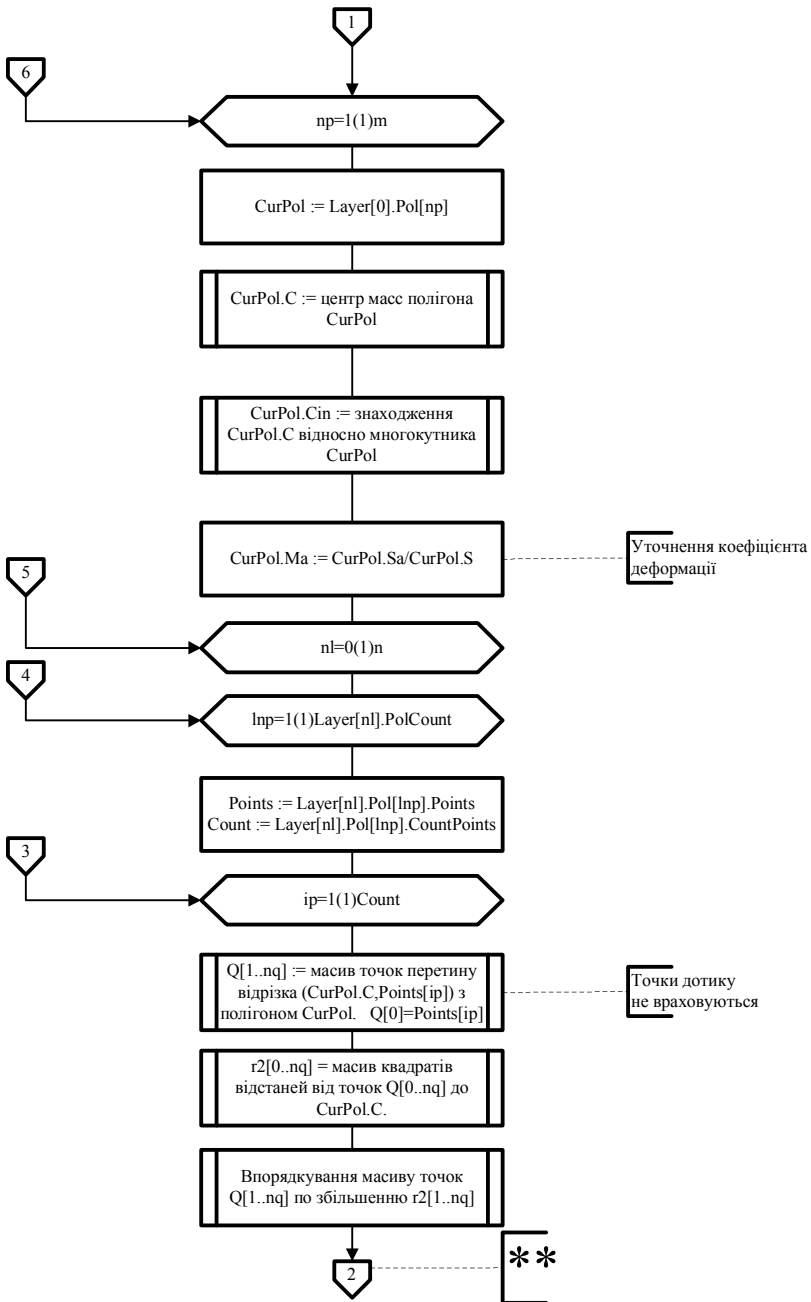

Рис. 3. Блок-схема модифікованого алгоритму (продовження)

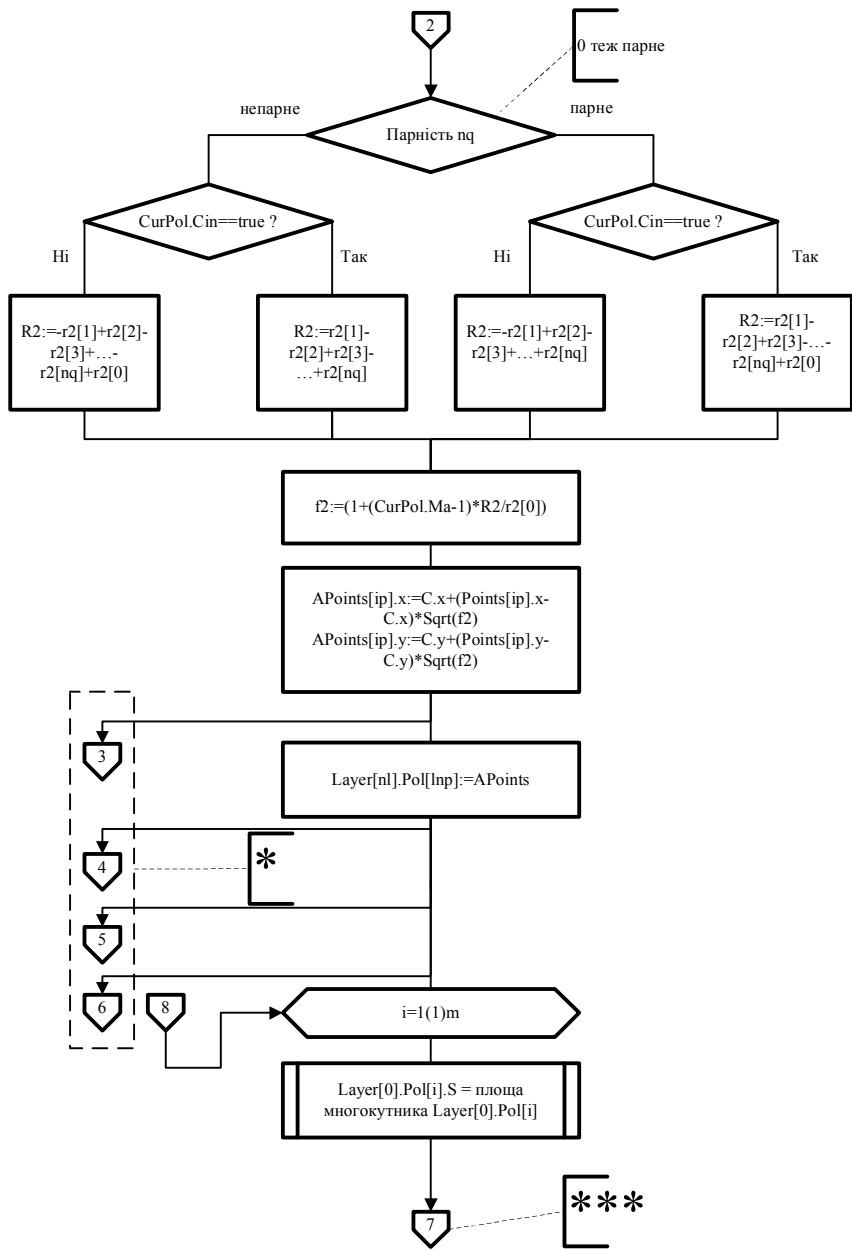

Рис. 4. Блок-схема модифікованого алгоритму (продовження)

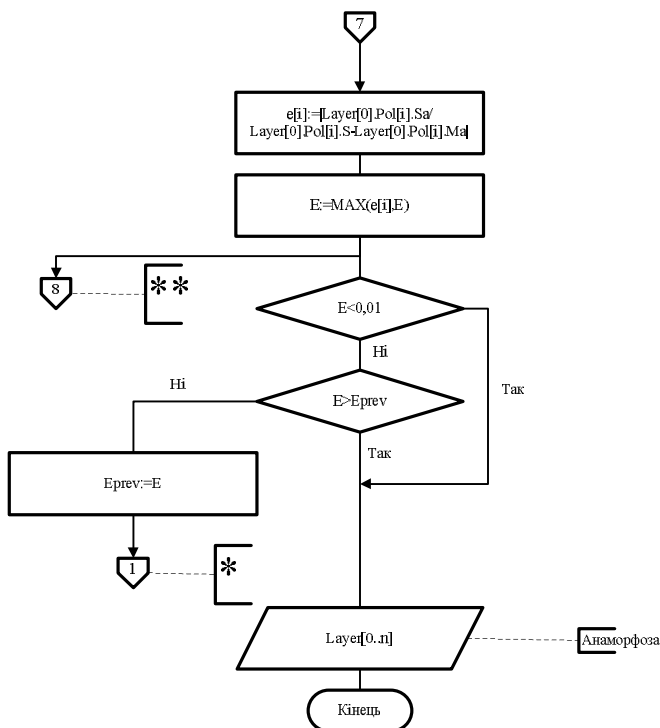

Рис. 5. Блок-схема модифікованого алгоритму (продовження)

Етапи побудови площинних анаморфоз.

- 1) Вибір слою, що буде анаморфуватися;
- 2) Вибір даних, які будуть відображати густину для кожного полігона слою, що анаморфується;
- 3) Вибір середньої густини, до якої буде прагнути анаморфоза;
- 4) Вибір слів, які будуть спотворюватися анаморфозою;
- 5) Анаморфування;
- 6) Вивід результату.

Висновки

- Розглянуто та реалізовано ряд підзадач для модифікації алгоритму Лоуренса Берклі.
- На основі математичного опису алгоритму та його модифікацій блок-схему модифікованого алгоритму Лоуренса Берклі, яка була реалізовано в середовищі Borland Delphi.
- Запропоновано етапи побудови площинних анаморфоз

1. *Гусейн-Заде С.М., Тикунов В.С.* Анаморфозы: что это такое? М.: Эдиториал УРСС, 1999. – 168 с.
2. *Сердюцкая Л.Ф.* Математическое моделирование влияния техногенных нагрузок на экологические системы: Автореф. дис. ... докт. техн. наук по спец. 01.05.02 – К.: – 2004. – 42 с.
3. *Сердюцкая Л.Ф.* Математико-картографическое моделирование в задачах экологии – Геоинформатика. –2005. –№ 2. – С. 59-75.
4. *Суворов А.К.* Методология картографических анаморфоз http://www-geology.univer.kharkov.ua/tik_rus.htm
5. *Сердюцкая Л.Ф.* Анаморфозы как инструмент пространственного анализа эколого-географических явлений / Л.Ф. Сердюцкая, Е.А. Бахмацкий, А.В. Яцишин // Геоинформатика. – К., 2008. – № 1. – С. 60–66.
6. *Selven S., Merril D., Sacks S., Wong L., Bedell L., Schulman J.* Transformations of maps to investigate clusters of disease. Lawrence Berkeley Laboratory, Univ. of California, 1984, 33p.
7. *Яцишин А.В.* Аналіз числових методів побудови площинних анаморфоз/ А.В. Яцишин // Зб. наук. праць ПІМЕ ім. Г.Є.Пухова НАН України. – К., 2009.